WIJKAANPAK

WELKOM

IN NIEUW TWEKKELERVELD

kom met je vraag, idee en initiatief!

WIJ HEBBEN HART VOOR TWEKKELERVELD. JIJ OOK? DEEL JE VRAAG, IDEE EN INITIATIEF MET ANDEREN WANT SAMEN KOMEN WE VERDER. BEL ONS EENS OP OF GEBRUIK SOCIAL MEDIA.

info@nieuwtwekkelerveld.nl

www.nieuwtwekkelerveld.nl

nieuw twekkelerveld
alles aanwezig!

1 october 2020 powered by WeLoveTheCity

BESTE BEWONERS EN ONDERNEMERS

Een wijk mooier of beter maken, dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Waar begin je mee, wat moet beter en wie gaan het doen?

De gemeente, woningcorporaties De Woonplaats, Domijn en Ons Huis hebben de handen ineengeslagen om in kaart te brengen wat beter kan en moet. Daar hebben we niet altijd zelf iets over te zeggen. Zo werken we in Nederland (en dus ook Enschede) aan klimaatdoelstellingen, ook al is dat soms erg lastig. We noemen deze zaken 'opgaves', daar moeten we nu eenmaal aan voldoen. De manier waarop we die doen, daarover moeten organisaties en bewoners van de wijk met elkaar in gesprek.

Daarnaast kijken we naar de toekomst. "Het zou mooi zijn als..." De ambities die we hebben verschillen wel eens, want wat voor de één goed is, is dat niet altijd voor de ander. Daarom willen we ook die ambities vaststellen, zodat we aan hetzelfde werken.

We willen graag op een vooraf bepaalde wijze werken, met behulp van kernwaardes. De eerste is 'Twekkelerveld ontwikkelen we samen'. Dat betekent dat we met organisaties en bewoners zoveel mogelijk in gesprek moeten zijn over hoe we de opgaves en ambities samen willen aanpakken.

In deze wijkaanpak hebben we de huidige opgaves en ambities bij elkaar gebracht. De werkwijze wordt beschreven in de kernwaardes en de thema's helpen bij het samenvoegen van meerdere opgaves en ambities. Is dit document daarmee compleet? Uiteindelijk niet, omdat de wereld om ons heen blijft veranderen. Wel hebben we hiermee de richting bepaald die we opgaan en is het een startpunt om samen het verschil te maken in Nieuw Twekkelerveld.

Bewoners hebben regelmatig hun wensen en zorgen over Twekkelerveld gedeeld. De gemeente, woningcorporaties De Woonplaats, Domijn en Ons Huis en hun partners op het gebied van onderwijs, gezondheid en cultuur hebben daarom de wijkaanpak 'Welkom in Nieuw Twekkelerveld' gemaakt. De aanpak begint met een inventarisatie van kwaliteiten en knelpunten in de wijk. De vijf kernwaarden die daaruit voortvloeien geven richting aan het denken en doen van alle partners, òòk aan de spontane (en nu nog onbekende) initiatieven van bewoners, ondernemers en andere partijen met hart voor Twekkelerveld. Dergelijke initiatieven zijn belangrijk. We hebben alle ideeën, handjes en middelen nodig om het verschil te maken. De start van 't Proathuus op 30 november 2019 is daar een mooi voorbeeld van.

INHOUDSOPGAVE

Welkom in Nieuw Twekkelerveld	**pag. 5**
Een wijk met karakter	**pag. 6**
Voor jong en oud	**pag. 13**
De wijk onder de loep	**pag. 14**
Onze kernwaarden	**pag. 22**
Zo mooi kan het worden	**pag. 25**
En hier gaan we beginnen	**pag. 35**

WELKOM IN NIEUW TWEKKELERVELD

Twekkelerveld is de afgelopen 100 jaar stukje bij beetje gegroeid. Elke buurt heeft daardoor een eigen verhaal en sfeer. Dat begon met de vestiging van textielfabriek Rigtersbleek aan het inmiddels verdwenen spoor naar Boekelo. De familie van Heek, eigenaar van de fabriek, bouwde woningen voor het hardwerkende personeel en richtte V.V. Rigtersbleek op. De wijk breidde zich vanaf dat moment langs de Hengelosestraat uit richting het Mercuriusplein dat toendertijd in een niemandsland lag. Na de Tweede Wereldoorlog versnelde de groei. Eerst in de vorm van noodwoningen in Sahara, later gevolgd door grootschalige sociale woningbouw voor katholieken (met rode dakpan) en protestanten (met zwarte dakpan). Die hadden hun eigen scholen, kerken en verenigingen waardoor er zelfs nu nog dubbelingen in voorzieningen zijn. Ook de carnavalsoptocht stamt uit die tijd. De verschillende groepen troffen elkaar in het winkelcentrum dat in de jaren '90 flink werd uitgebreid. De gemeente en woningcorporaties hebben toen ook woonzorgvoorzieningen voor ouderen gerealiseerd.

De bevolkingssamenstelling is sindsdien veranderd. Steeds meer oorspronkelijke Twekkelervelders zochten een nieuwe koopwoning en vonden die elders. Studenten, pas afgestudeerden en startende ondernemers ontdekten daarentegen juist de pluspunten van de wijk: divers, betaalbaar en perfect gelegen tussen Kennispark / UT, Ledeboerpark en binnenstad. Zij nestelden zich tussen bewoners die in Twekkelerveld willen blijven wonen. Daarnaast zijn er steeds meer kwetsbare nieuwkomers in de wijk gekomen, het gevolg van het wettelijk verplichte toewijzingsbeleid. Dat heeft de traditionele sociale structuur onder druk gezet. De gemeente, woningcorporaties en andere partners zijn daarom van plan om de balans te verbeteren.

We willen dat bewoners trots zijn op Twekkelerveld en dat heel Enschede weet hoe mooi en gevarieerd de wijk is. Daar is alle reden toe: Twekkelerveld barst van de bijzondere kwaliteiten. Samen met bewoners en ondernemers zetten we deze 'Twekkeler Sterren' in de spotlights en verbeteren de samenhang daartussen, ook als ze net buiten de wijk liggen.

We renoveren sociale huurwoningen en creëren ontspannen en dynamische woonbuurtjes voor doorstromers en nieuwkomers die de wijk weerbaar maken. We bouwen het Integraal Kind Centrum het Universum met een Huis van de Wijk waar iedereen zich welkom voelt. En we maken Twekkelerveld klaar voor een fossielvrije toekomst met meer ruimte voor groen en water. Dat stimuleert kinderen, jongeren en ouderen om vaker naar buiten te gaan, de omgeving te verkennen, lekker te sporten of om gewoon een praatje te maken. Daar wordt iedereen blijer en gezonder van!

EEN WIJK MET KARAKTER

De vernieuwing bouwt voort op de bijzondere ontstaansgeschiedenis van de wijk die wordt geïllustreerd door Twekkeler Sterren: sociale, economische en ruimtelijke hoogtepunten die een bezoekje waard zijn.

V.V. Rigtersbleek werd op 10 augustus 1910 opgericht en is daarmee een van de oudste voetbalclubs in het land. De club is nog steeds springlevend, heeft meer dan 1.000 leden en vervult een belangrijke sociale functie.

Twekkelerveld was rond 1900 nog grotendeels agrarisch. Het langgerekte gebied lag ingeklemd tussen de Hengelosestraat en het spoor naar Deventer. Enkele oorspronkelijke landweggetjes zijn nog altijd in het stratenpatroon te herkennen zoals het oostelijke deel van de G.J. van Heekstraat, Rigtersbleekstraat en Olieslagweg. De bebouwing is daar vaak net wat ouder en gevarieerder dan in omliggende straten. Op de kaart is ook een aantal bijzondere elementen terug te vinden zoals een bleekveld (waar Rigtersbleek zijn naam aan ontleend), schietbaan en begraafplaats. Die laatste heette toen Welgelegen en is stap voor stap uitgegroeid tot de huidige Westerbegraafplaats die de wijk gevoelsmatig in een oostelijk en westelijk deel verdeeld.

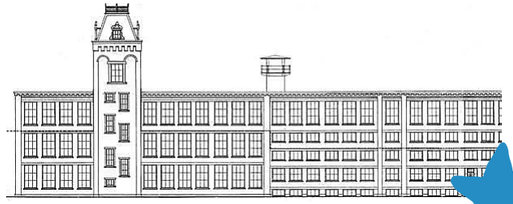

Spinnerij Oosterveld was één van de laatste traditioneel geconstrueerde Lancashirespinnerijen. De constructie bestond uit gietijzeren kolommen en stalen in beton gegoten balken. Het complex is sinds enige jaren in gebruik als broedplaats voor technologie en creativiteit.

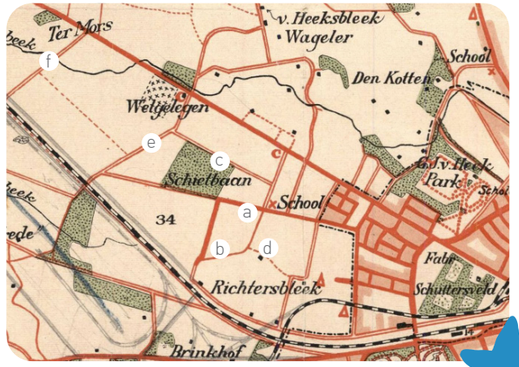

Deze kaart is een zoekplaatje maar met een beetje moeite zie je oude landweggetjes terug die de tijd hebben doorstaan: (a) het oostelijke deel van de G.J. van Heekstraat, (b) de Rigtersbleekstraat, (c) Schietbaanweg, (d) Toekomststraat, (e) Olieslagweg en (f) Bruggenmorsweg.

1910 **1911** **1912**

De stormachtige groei van de textielindustrie luidde, net als elders in Enschede, de verstedelijking van Twekkelerveld in. De vestiging van Spinnerij Oosterveld werd spoedig gevolgd door de bouw van Het Zwik, Tubantia en West Indië, drie buurtjes met tuindorpachtige trekjes. De bewoners deden boodschappen bij de winkel op de hoek en sportten bij V.V. Rigtersbleek om even bij te komen van het harde werk. Een dergelijke mix van werken, wonen en recreëren werd in de wederopbouwjaren in de ban gedaan maar is tegenwoordig weer helemaal hip. Dat verklaart wellicht mede de huidige populariteit van dit gebied.

De school aan het Plein West-Indië was de eerste in de wijk en vormde het stralende middelpunt van een architectonisch ensemble met 154 woningen.

Het Ledeboerpark heeft in 2019 de Green Flag Award gewonnen. De jury vond het park tot de mooiste in de wereld behoren en daar zijn wij het natuurlijk helemaal mee eens.

Sommige Twekkeler Sterren liggen net buiten de wijk. De Hengelosestraat is tegenwoordig erg druk en voelt als een moeilijk oversteekbare grens. Dat is niet altijd zo geweest. De eerste bewoners van Twekkelerveld wandelden "met hun ogen dicht" naar het van Heekpark. In 1918 opende Abraham Ledeboer zijn landgoed dat ook aan de overkant van de weg gelegen is. Twekkelerveld beschikt daardoor over twee van de mooiste stadsparken van het land die helaas nog niet bij alle bewoners even scherp op het netvlies staan.

1915 **1918**

De architectuur van de voormalige openbare lagere school op de hoek Olieslagweg-Jupiterstraat (nu: De Noorderkroon) is geinspireerd op de Amsterdamse School. Het gebouw stamt uit de jaren '30 en is tegenwoordig een gemeentelijk monument. Op de achtergrond is Sahara Zuid te zien.

De meeste wijken groeien vanuit het stadscentrum naar het buitengebied. Twekkelerveld groeide daarentegen van twee kanten: vanuit oostelijke en westelijke richting. Op een droog stukje grond aan de Bruggenmorsweg verrees het Mercuriusplein. Langs oude linten zoals de Olieslagweg bouwden particulieren hun woningen en bedrijfsruimten, een gemengd gebruik dat hier nog steeds terug te vinden is. De openbare lagere school op de hoek Olieslagweg-Jupiterstraat was tot de Tweede Wereldoorlog de enige maatschappelijke voorziening van betekenis in het westelijke deel van de wijk. De architectonische allure van het gebouw zorgt nog altijd voor een glimlach op het gezicht, en dat in een omgeving die verder vooral door noeste eenvoud gekenmerkt wordt.

De 'gaten' tussen Mercuriusplein, Olieslagweg en Westerbegraafplaats werden net na de Tweede Wereldoorlog opgevuld met noodwoningen voor Enschedeërs die hun huis door bombardementen waren kwijtgeraakt. De naam Sahara verwijst naar het zand uit het Twentekanaal dat voor de ophoging van het noordelijke en zuidelijke deel van de buurt gebruikt werd. De buurtjes zijn nog altijd populair, ondanks het feit dat de woningen als tijdelijk bedoeld waren en zo hun beperkingen hebben. Bewoners vinden vooral hun grote tuin een pluspunt, die geeft een vakantiegevoel.

Aan de Maanstraat staan de eerste in serie gebouwde portiekflats van Enschede. Het is een voorbeeld van de warme ('katholieke') architectuur in Twekkelerveld.

1930 **1953**

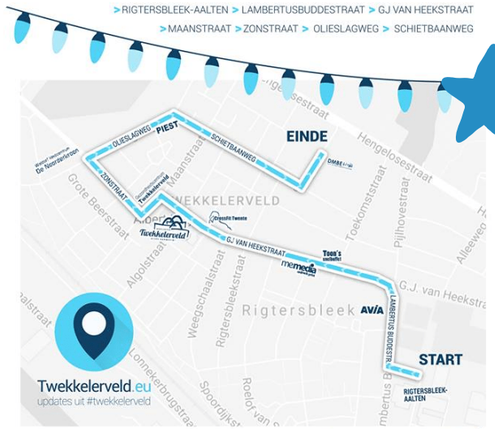

De carnavalsoptocht begon in 1960 als een feest door en voor katholieke Twekkelervelders. Tegenwoordig is het een event voor de hele wijk.

In de wederopbouwjaren raakte de sociale woningbouw in een stroomversnelling. Woningcorporaties bouwden in het hart van Twekkelerveld, zeg maar het gebied rondom het huidige winkelcentrum dat toen nog grotendeels leeg was, woonbuurtjes voor katholieke en protestantse arbeiders. De buurtjes hebben gemeen dat middelhoge flats en doorzonwoningen elkaar afwisselen. Er zijn ook verschillen. De 'katholieke' woningen zoals die rond de Maanstraat staan aan traditionele straten, de 'protestantse' woningen zoals die rond de Schorpioenstraat zijn onderdeel van een strokenverkaveling met groene plantsoenen daartussen. De katholieke architectuur oogt wat warmer met een dieprode baksteen en dito dakpan en hier en daar een mooi detail. De protestantse architectuur is moderner. De ramen zijn groter en de donkergele baksteen met zwarte dakpan geeft de woningen een strakker uiterlijk.

De Universiteit Twente is bijna even oud. De Technische Hogeschool Twente, zoals de universiteit vroeger heette, is in 1961 opgericht. De studenten moesten in eerste instantie op de campus wonen maar die verplichting is later opgeheven. Sindsdien wonen er steeds meer studenten en pas afgestudeerden in Twekkelerveld. De wijk ligt immers perfect tussen UT en binnenstad en heeft veel betaalbare woningen. De fysieke relatie tussen Twekkelerveld en het Kennispark (waar de UT tegenwoordig onderdeel van uitmaakt) is echter nog steeds beperkt. De Hengelosestraat en Auke Vleerstraat vormen een hardnekkige barrière, ook 'tussen de oren'.

Het Kennispark / UT is een spil in de kenniseconomie. Hier wordt, beter dan waar ook in Europa, theoretische kennis omgezet in praktisch toepasbare oplossingen en producten.

1960 **1961** **1994**

Yvonne showt hier de zomerse aardbeienvlaai, een klassieker van Bakker Teunis in winkelcentrum Twekkelerveld!

Twekkelervelders zijn er trots op: FC Twente landskampioen in het seizoen 2009-2010. Dat neemt niemand ons meer af!

Jong en oud ontmoetten elkaar in het (inmiddels verdwenen) café Bouwhuis en het winkelcentrum Twekkelerveld, een van de eerste winkelcentrum in Nederland. Wat begon als een eenvoudige winkelstrip werd in latere jaren uitgebouwd tot een compleet boodschappencentrum met onder andere twee supermarkten, 20 winkels en 5 horecagelegenheden. De gemeente en woningcorporaties hebben deze uitbreiding aangegrepen om nabij het winkelcentrum een aantal woonzorgvoorzieningen te realiseren. Oudere Twekkelervelders voor wie de jaren beginnen te tellen kunnen daardoor hun hele leven in de wijk blijven wonen. Want waarom zou je hier ooit wegwillen? Je kunt hier zelfs te voet naar het stadion om FC Twente aan te moedigen, hoogte- en dieptepunten te beleven of om gewoon je vrienden weer eens te zien.

De F35 is 62 kilometer lang en loopt van Nijverdal tot de Duitse grens met vertakkingen richting Vriezenveen en Oldenzaal.

Onbekend maakt onbemind. De meeste mensen fietsten voorheen om Twekkelerveld heen maar maken tegenwoordig gebruik van de fietssnelweg F35 die in de groene zoom langs de spoorlijn is aangelegd. De wijk komt daardoor steeds beter op het netvlies van potentiële bewoners en ondernemers te staan.

1994 **2010** **2011**

Het hergebruik van de voormalige Pauluskerk is met respect voor de bijzondere architectuur uitgevoerd. Loop eens binnen en vergaap je aan wat waarschijnlijk de mooiste sportschool van Nederland is.

Een van die ondernemers heeft de voormalige Pauluskerk gered door zijn sportschool daarin te vestigen. Het tekent de verjonging en voorzichtige verhipping van de wijk, een trend waar sommige oudere Twekkelervelders nog weleens aan moeten wennen.

Timo en Stefan van het Zone.college legden een tuin aan tijdens de World Skills in Abu Dhabi.

De verjonging is overigens niet alleen het gevolg van de groeiende groep studenten uit het hogere onderwijs, ook het middelbaar beroepsonderwijs speelt een belangrijke rol. Het ROC is weliswaar vertrokken maar het Zone.college op de hoek Hengelosestraat-Olieslagweg (voorheen: AOC) groeit gestaag. De studenten zetten regelmatig groene projecten op en voeren die vervolgens uit. Twekkelerveld is in dat opzicht een prachtige leerschool. De woonstraatjes zijn soms wat stenig en kunnen wel een stel groene vingers gebruiken. De grotere groenstructuren, zoals de recent heringerichte Twekkelerzoom, hebben daarentegen steeds meer recreatieve en ecologische waarde voor de hele stad.

Enschede is de bijenstad van Overijssel. Ecologische zones als de Twekkelerzoom zijn essentieel als habitat voor de soort die het elders in het land steeds moeilijker heeft.

Twekkelerveld laat zich misschien wel het beste op die manier samenvatten: een heel diverse wijk met tal van hoogtepunten waar bewoners trots op zijn en die door de rest van Enschede nog een beetje ontdekt moeten worden.

2015 **2017** **2020**

Welkom in Nieuw Twekkelerveld

"Veel vrienden zijn na hun afstuderen vertrokken. Ik begrijp daar niets van want er is hier volop uitdagend werk, zeker voor een techneut als ik. Hoe ik woon in Twekkelerveld? Te klein, want ik doe ook thuis aan hightech knutselen en mijn vriendin wordt daar knettergek van."

"Wij wonen ons hele leven in Twekkelerveld. De wijk is erg veranderd en het contact met de buren is minder dan vroeger. We zouden hen misschien eens moeten uitnodigen voor een dansavond. Dan doe je tenminste iets samen."

"We houden een oogje in het zeil bij zijn ouders die hier om de hoek wonen. Zelf zou ik wel iets groters willen maar dan moet je de wijk uit. En de kinderen naar een andere school."

"Ik ben hier opgegroeid en ken de wijk als mijn broekzak."

VOOR JONG EN OUD

Twekkelerveld wordt gekenmerkt door een grote variëteit aan woonbuurtjes, het resultaat van stapsgewijze ontwikkeling. De wijk spreekt met haar diverse karakter een breed scala van bewoners aan, bijvoorbeeld ouderen die hier hun hele leven al wonen en jonge gezinnen die hier geworteld zijn en een volgende stap in hun wooncarriére willen maken. Ook studenten, pas afgestudeerden en startende ondernemers waarderen de kleinschaligheid en sfeer in de afzonderlijke buurtjes en de betaalbaarheid van de koop- en huurwoningen. De ligging van de wijk tussen het Kennispark / UT en de binnenstad is een extra pluspunt.

Er zijn bovendien verrassend veel ondernemers in de wijk. Winkeliers hebben het winkelcentrum tot een succes gemaakt en veel andere ondernemers hebben een bedrijf aan huis. Spinnerij Oosterveld, de grote start-up community aan de oostkant van de wijk, symboliseert de groeiende kenniseconomie waar Twekkelerveld langzamerhand deel van uitmaakt. Deze ontwikkeling wordt ook aan de westkant zichtbaar, waar het Kennispark /UT zich steeds meer tot een internationaal georiënteerde groeimotor ontpopt.

Het doel is om deze mix van jong en oud, koop en huur, wonen en werken en lokaal en internationaal te behouden en te versterken. Dat wordt bereikt door de herontwikkeling van vrijkomende locaties, zoals die van het voormalige ROC en de naastgelegen Assinkhof, in combinatie met de renovatie en verduurzaming dan wel sloop-nieuwbouw van bestaande huurwoningen. Zo ontstaat ruimte om het brede scala aan doelgroepen te laten wonen, werken en recreëren.

De wijkaanpak 'Welkom in Nieuw Twekkelerveld' geeft invulling aan het coalitieprogramma dat is uitgewerkt in de Woonvisie Enschede 2025:"We willen de ontwikkelingen voor woningbouw, samen met de corporaties, op een kwalitatieve wijze vormgeven: groeien met kwaliteit staat centraal. Daarbij hebben we aandacht voor voldoende betaalbare en passende woningen voor alle inkomensgroepen."

Het zoeken naar balans binnen de wijk (en tussen Twekkelerveld en de andere wijken) kan er toe leiden dat er naast de wettelijke regels voor het toewijzen van sociale huurwoningen er voor Twekkelerveld aanvullende regels gaan gelden.

"Ik heb mijn MBO afgerond en een leuke baan. Op dit moment woon ik nog bij mijn ouders maar ik zou best iets voor mijzelf willen huren. Het liefst een beetje betaalbaar en dichtbij de binnenstad."

DE WIJK ONDER DE LOEP

Twekkelerveld staat bol van de kwaliteiten maar er zijn ook knelpunten waar huidige bewoners zich soms aan ergeren en die potentiële gegadigden voor een woning ervan kunnen weerhouden om zich in de wijk te vestigen.

THEMA
IEDEREEN HOORT ERBIJ

POSITIEF
Twekkelerveld is langzaam gegroeid tot de wijk die het nu is. Daardoor bestaat het uit kleine buurtjes, elk uit een andere tijdsperiode en met een eigen karakter die verschillende soorten bewoners en ondernemers aanspreken.

KNELPUNTEN

33% voelt zich niet gezond

46% is eenzaam

30% heeft moeite met rondkomen

53% heeft overgewicht

bron: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

De meeste buurtjes waren voorheen sociaal homogeen. Dat kwam enerzijds omdat bijna alle Twekkelervelders zich als arbeider beschouwden, anderzijds door de verdeling langs katholieke en protestantse lijnen. Die tijden zijn voorgoed voorbij. De bevolking is de afgelopen decennia diverser geworden, zowel qua inkomen en achtergrond als leefstijl. Oorspronkelijke bewoners zien dat niet zozeer als een verrijking maar als overlast. Dat leidt tot gevoelens van verlies van de eigen identiteit, isolement en opeenstapeling van problemen die achter de voordeur schuil gaan.

KANS
Er zijn genoeg sociaal en economisch sterke bewoners en ondernemers die nog niet in Twekkelerveld gevestigd zijn maar voor wie de wijk wel een aantrekkelijke optie is. Zouden zij de stap zetten dan leidt dat niet automatisch tot meer sociale samenhang en weerbaarheid. Om dat te bereiken zijn er nieuwe vormen van 'samen wonen, samen leven' nodig. Het rijke verenigingsleven kan daarin een rol spelen, zeker als het zich opnieuw weet uit te vinden. V.V. Rigtersbleek en de Lichtjesparade vormen in dat licht inspirerende voorbeelden.

LET OP
De invoering van het wettelijk verplichte toewijzingsbeleid heeft geleid tot een toename van kwetsbare bewoners met een complexe zorgvraag. Zij wonen vooral in buurten rondom het winkelcentrum en de Jupiterstraat waardoor de impact op de leefbaarheid en beeldvorming van de wijk als geheel groot is.

THEMA
PRETTIG WONEN

POSITIEF
Twekkelerveld heeft een tamelijk gevarieerde woningvoorraad.

62% grondgebonden

38% gestapeld

45% huur corporaties

44% koop

11% huur particulieren

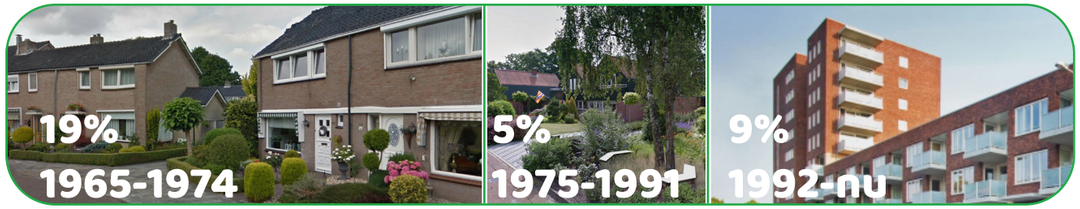

KNELPUNTEN
De woningvoorraad is op wijkniveau weliswaar gevarieerd maar buurtjes als die rondom de Maanstraat, Schorpioenstraat en Jupiterstraat zijn wel degelijk eenvormig. De woningen voldoen bovendien niet aan hedendaagse wensen met betrekking tot toegankelijkheid, comfort en duurzaamheid. De directe woonomgeving voelt sober en stenig aan. Voorzieningen, parken en andere 'Twekkeler Sterren' liggen weliswaar in de nabijheid maar bewoners ervaren dat anders. Dat komt door barrières in de wijk zoals de Lambertus Buddestraat - G.J. van Heekstraat - Zonstraat en Jupiterstraat die bewoners als het ware opsluiten in hun eigen buurtje. Daarnaast zijn er barrières tussen de wijk en de omgeving. De Hengelosestraat vormt een

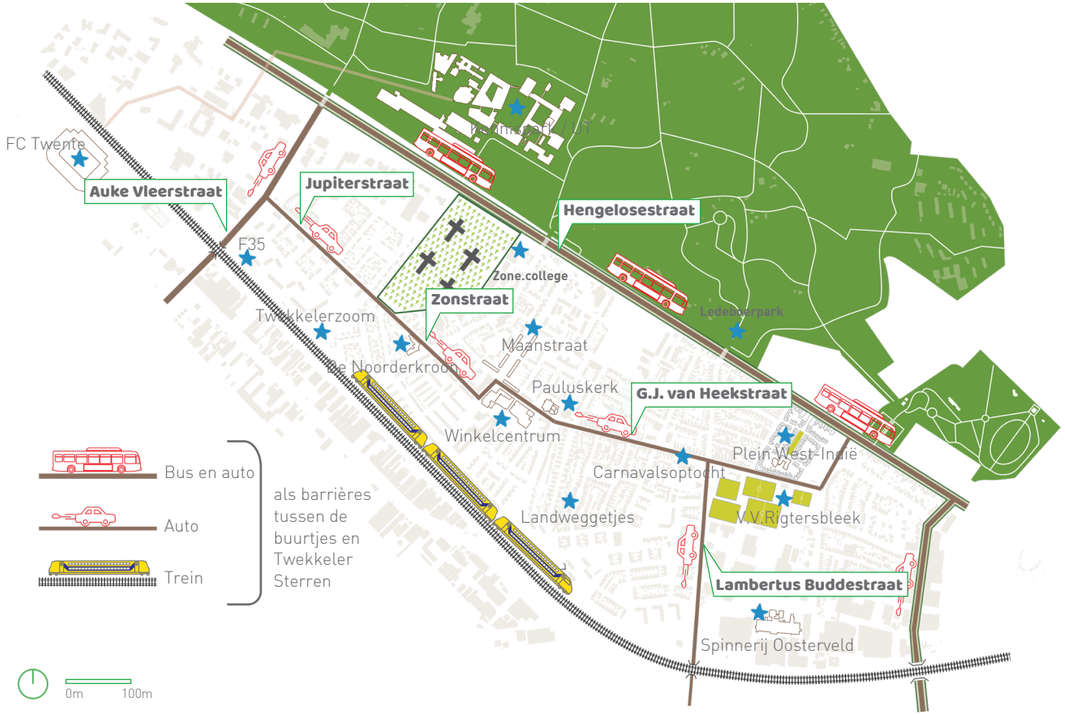

hindernis richting het prachtige Ledeboerpark en zorgt er, in combinatie met de Auke Vleerstraat, tevens voor dat het Kennispark / UT als een wereld ver weg aanvoelt.

KANS
Woningcorporaties en marktpartijen willen de handen uit de mouwen steken en investeren. Dat biedt de kans om nieuwe woon- en leefmilieus te creëren voor huidige bewoners die wooncarrière in de wijk willen maken. Daarnaast ontstaat er meer ruimte voor nieuwe doelgroepen die zich hier graag willen vestigen.

LET OP
Vernieuwing is maatwerk. Sommige buurtjes zoals de Maanstraat hebben een hoge cultuurhistorische waarde en kunnen met een paar zorgvuldige ingrepen weer jaren vooruit. Een locatie als het voormalige ROC vraagt om herontwikkeling terwijl er voor een locatie als de Schorpioenstraat nader onderzoek nodig is: opknappen of vervangende nieuwbouw. Dat laatste biedt de kans om werkelijk iets nieuws toe te voegen dat de omgeving verrijkt.

THEMA
HUIS VAN DE WIJK

POSITIEF
Twekkelerveld beschikt over tal van voorzieningen op het gebied van kinderopvang, onderwijs, zorg & welzijn, sport, detailhandel en horeca. De wijk telt zelfs drie speeltuinverenigingen en heeft een eigen bieb!

KNELPUNTEN
De verzuiling werkt nog altijd door. De voorzieningen zijn tamelijk versnipperd en dat maakt ze financieel en organisatorisch kwetsbaar. Maar wat nog vervelender is: bewoners, ondernemers en bezoekers weten lang niet altijd wat de wijk allemaal voor moois te bieden heeft.

KANS
In de periode 2021-2025 gaan de gemeente en de schoolbesturen investeren in nieuwe onderwijshuisvesting voor het Integraal Kind Centrum het Universum in Twekkelerveld (met de scholen Zevenster, Paulus en Twekkelerveld).

Dit betekent dat er één nieuw schoolgebouw komt, met nadrukkelijk het streven om KOV Hebbes hieraan toe te voegen. Het IKC Universum vormt nu al een belangrijke spin in het web in Twekkelerveld: de kinderen gaan er naar school, de ouders zijn betrokken en de samenwerking met partners zoals de bibliotheek, Livio, welzijnspartijen, politie en lokale ondernemers is goed. Deze ontwikkeling is

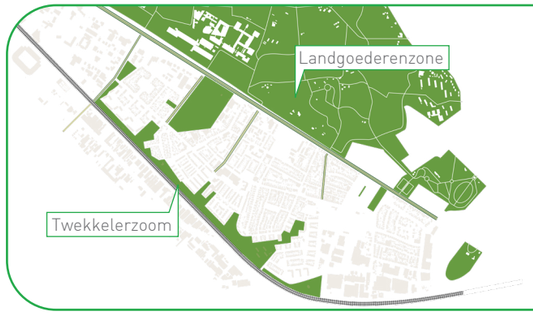

De groene dwarsverbindingen tussen de landgoederenzone en Twekkelerzoom zijn gefragmenteerd zoals ter hoogte van het winkelcentrum.

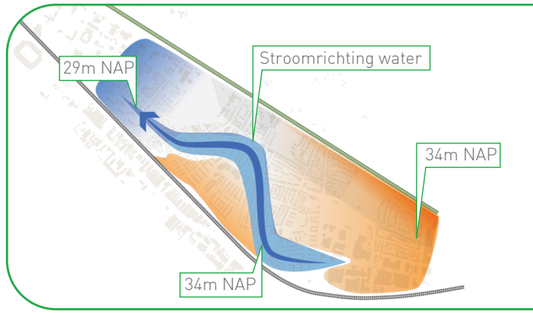

Het regenwater stroomt om het heuveltje ter hoogte van het winkelcentrum heen. Dat leidt tot wateroverlast in Jupiterstraat.

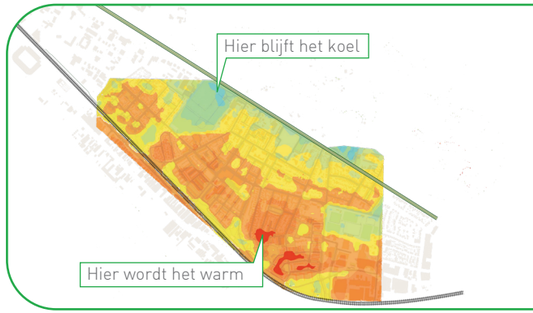

Het wordt steeds warmer, ook in Twekkelerveld. De rode 'heet' plekken op de kaart liggen bij Rigtersbleekstraat en Toekomststraat.

een mooie kans om IKC het Universum uit te breiden naar een Huis van de Wijk; een centrale plek in de wijk waar bewoners zich betrokken voelen en waar iedereen van 0 tot 100 jaar en ouder welkom is. Deze plek moet aanvullend zijn op de bestaande voorzieningen in de wijk en de mooie voorzieningen die de wijk rijk is waar nodig zelfs verder helpen versterken. Vooruitlopend hierop zijn we gestart met 't Proathuus om samen te onderzoeken of het gaat werken.

LET OP
Het Huis van de Wijk wordt het vlaggenschip van Nieuw Twekkelerveld. Het mag daarom niet worden weggestopt in een buurtje. In tegendeel, het verdient de mooiste zichtlocatie middenin de wijk zodat iedereen er trots op is.

THEMA
KLIMAAT & ENERGIE

POSITIEF
Het klimaat verandert en het is een hele klus om een bestaande wijk daarop voor te bereiden. De uitgangspositie van Twekkelerveld is redelijk te noemen. Dat is vooral te danken aan haar ligging tussen de Enschedese landgoederenzone en de Twekkelerzoom langs de spoorlijn, twee ecologische 'dragers' die tevens een onmisbare bijdrage aan de waterhuishouding en het voorkomen van hittestress leveren. Op de kaart zijn er bovendien groene dwarsverbindingen tussen de landgoederenzone en de zoom te zien. De gebruiks- en belevingswaarde daarvan valt echter tegen. De hoogspanningsleiding drukt zijn stempel op de groene ruimte die de Toekomststraat kruist. Het groen rondom het winkelcentrum is gefragmenteerd. De Westerbegraafplaats vormt een afgesloten eiland. De Auke Vleerstraat heeft weinig van het landelijke karakter dat de Bruggenmorsweg had. Dat neemt niet weg dat de aanzet voor dergelijke verbindingen er gelukkig wel is.

KNELPUNTEN
Twekkelerveld mag dan een redelijke uitgangspositie hebben, klimaatproof is de wijk nog zeker niet. De woningen en andere gebouwen zijn relatief oud en hebben vaak geen groene (A-D) energielabels. Dat geldt niet alleen voor sociale huurwoningen. Bij eigenwoningbezitters en particuliere verhuurders, respectievelijk 44% en 11% van de totale woningvoorraad, is de energieprestatie nauwelijks beter te noemen.

Een aantal straten kampt bovendien met wateroverlast. Dat komt omdat de zomers steeds warmer worden en regenbuien soms tropische vormen aannemen. De overlast bevindt zich op verschillende plekken in de wijk. Op het eerste gezicht valt daar weinig logica in te ontdekken totdat je naar de hoogte van het maaiveld kijkt. Het iets hoger gelegen spoortalud buikt ter hoogte van het winkelcentrum uit. Het regenwater stroomt van hoog (oost) naar laag (west) en moet zich om dat nauwelijks waar te nemen heuveltje heen wurmen, wat in de lager gelegen straten daar omheen tot wateroverlast kan leiden.

KANS
De gemeente maakt voor Twekkelerveld een Wijkuitvoeringsplan, de eerste voor een bestaande wijk. Samen met bewoners, met partners als

Wonen

Volg het 5 stappenplan

Bereid je voor op gasloos wonen

In 2050 moet Nederland aardgasvrij zijn. Maar wat betekent dat nou voor jou als huurder of woningeigenaar?

Vooraf: huurder of woningeigenaar?

Om duurzaam te verwarmen zonder gas, maakt het nogal uit of je huurder of woningeigenaar bent. Ben je huurder? Neem dan contact op met de verhuurder.

Als woningeigenaar ben je zelf verantwoordelijk en heb je eigenlijk twee opties. Je gaat zelf zo snel mogelijk van het gas af of je wacht op de plannen van de gemeente Enschede. Eind 2022 moet duidelijk zijn welke wijk wanneer van het gas afgaat. Wil je hier niet op wachten? De stappen hierna geven je inzicht wat je kunt doen om gasloos te wonen. Je kunt ook samen met de buurt actie ondernemen. In Enschede zijn al verschillende buurtinitiatieven gestart via onder andere 'Jij maakt de buurt!' Laat je inspireren tot duurzame gezamenlijke oplossingen via jijmaaktdebuurt.nl!

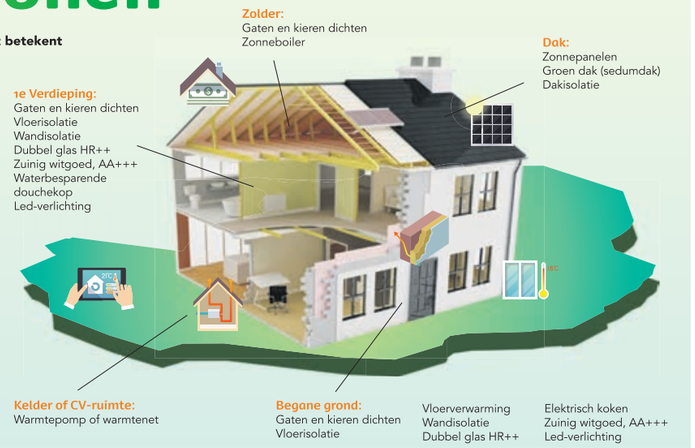

1 De situatie nu

Voordat je begint met het nemen van maatregelen, moet eerst helder zijn wat je huidige situatie is. Je onderzoekt onder andere je energieverbruik, radiatoren, soort glas, isolatie en cv-ketel. Zo weet je beter wat er nog moet gebeuren, wat de kosten zijn en wanneer je een investering hebt terugverdiend. Een aantal tips om tot een goed plan van aanpak te komen:

- Vraag een wooncoach van Duurzaam (T)huis Twente voor gratis onafhankelijk advies over maatregelen en betrouwbare bedrijven in onze regio.
- Vraag om maatwerkadvies bij een energieadviseur via maatwerkadviesvoorwoningen.nl of via QBIS.nl. Kies een bedrijf met een BRL9500-02-certificaat.
- Kijk op verbeterjehuis.nl om te zien wat je kunt verbeteren en wat dat ongeveer kost.

2 Verbeter isolatie en ventilatie

Aardgasvrij wonen begint met een goede isolatie en ventilatie. Vloeren, het dak en spouwmuren zijn de grote oppervlakten met direct resultaat! Vloerisolatie is het minst prijzig, biedt grote energiebesparingen en is makkelijk uit te voeren via de kruipruimte. Spouwmuren kun je het best in combinatie met gevelisolatie binnen en buiten uitvoeren (wel een prijzige combinatie!) en het dak op het moment dat je bijvoorbeeld een dakkapel of zonnepanelen wilt plaatsen. Daarnaast is het plaatsen van HR++ glas een zeer goede investering. Heb je deze maatregelen getroffen? Dan is je huis ook klaar voor elektrisch verwarmen via een warmtepomp. Als laatste zorg je voor slimme ventilatie die het tochten tegengaat, zoals winddrukregelende roosters of ventilatie-units.

3 Radiatoren groot genoeg?

Stap je over op een warmtepomp of aansluiting op een warmtenet? Check dan of je radiatoren groot genoeg zijn voor verwarmen met lagere temperaturen.

Zet de cv-ketel op 50°C en kijk of je woning snel opwarmt. Is dat niet het geval, zorg dan voor betere radiatorventilatoren, een extra radiator, grotere radiatoren of vloerverwarming.

4 Ga elektrisch koken

Het levert weinig energiewinst op, maar als je van het aardgas afgaat, dan moet je overstappen op elektrisch koken. Kies bij een nieuwe keuken direct voor inductie!

5 Vervang de CV-ketel

De meeste wijken zijn nog zeker tot 2030 op het gasnet aangesloten. Wel schakelen via een gefaseerde aanpak alle wijken de komende jaren om naar duurzame verwarming, waardoor je gasloos gaat verwarmen en dus geen cv-ketel meer nodig hebt. Wat heb je

Weten wat dat voor jou betekent? Lees dan het huis-aan-huis verspreide magazine Dit is duurzaam Enschede (juni 2020).

Enexis, Ennatuurlijk, Twence, Kennispark / UT en woningcorporaties wordt gekeken of een aansluiting op het warmtenet langs de Auke Vleerstraat tot de mogelijkheden behoort. We zoeken naar haalbare en betaalbare warmteoplossingen voor de verschillende woningen. Naast het warmtenet wordt samen met bewoners ook gekeken of er andere collectieve alternatieven zijn op aardgas die even duurzaam en betaalbaar zijn als het warmtenet. Naast het vinden van een goed alternatief voor gas is ook de isolatieopgave een onderdeel van de energietransitie.

Gemeente en waterschap investeren daarnaast fors in het voorkomen van wateroverlast zodat de wijk klimaat-toekomstbestendig wordt. De combinatie van werkzaamheden op het gebied van vastgoed, openbare ruimte en verduurzaming biedt tevens een unieke kans om de groenblauwe structuren in de wijk meer body te geven en beter met elkaar te verbinden. De gemeente overlegt in dat licht ook met TenneT over het ondergronds brengen van de hoogspanningsleiding.

LET OP

Twekkelerveld is potentieel een uitblinker in duurzame mobiliteit. De wijk ligt aan de F35 die fietsers in 5 minuten naar station Enschede en station Enschede Kennispark brengt. Bovendien zijn er vier haltes op de busbaan Enschede - Kennispark / UT - Hengelo. In het parkeerbeleid wordt Twekkelerveld echter als een gewone buitenwijk met dito parkeernorm bestempeld. Zo'n hoge norm kost veel ruimte wat ten koste gaat van andere nuttige functies terwijl dat wellicht helemaal niet nodig (of zelfs ongewenst) is.

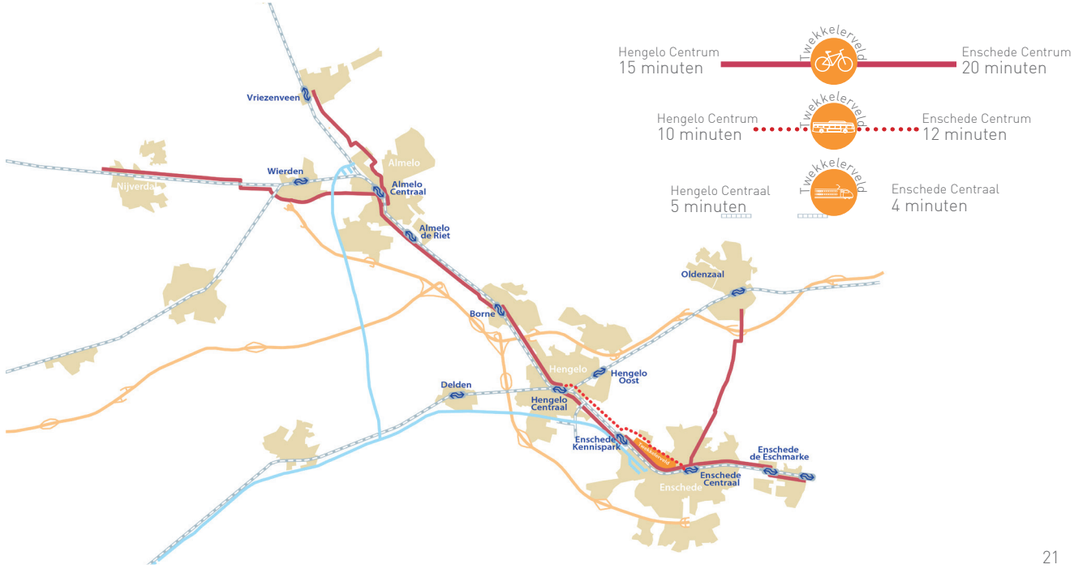

ONZE KERNWAARDEN

De kernwaarden vormen de stuwende kracht achter de wijkaanpak. Ze zijn gebaseerd op de inventarisatie van kwaliteiten en knelpunten en geven richting aan kleine en grote opgaven waaraan gewerkt gaat worden. De kernwaarden houden alle partners scherp, òòk diegene die later aansluiten. Ze zijn een meetlat voor concrete projecten die binnenkort worden uitgevoerd en voor spontane (en nu nog onbekende) initiatieven die wellicht pas over een paar jaar oppoppen.

kernwaarde 1

Twekkelerveld ontwikkelen we samen

De gemeente, woningcorporaties en partners op het gebied van onderwijs, gezondheid, welzijn en cultuur kunnen en willen de wijkaanpak niet alleen trekken. De beschikbare middelen zijn daar simpelweg niet toereikend voor. Bovendien weten bewoners en ondernemers net zo goed (of beter) wat er in de wijk speelt en zijn zij vaak net wat creatiever als het om snelle en betaalbare oplossingen gaat.

OPGAVES

- **We noemen iedereen 'we' die zijn handen uit de mouwen wil steken.**
- **We geven iedereen de kans om plannen nog beter te maken.**
- **We ondersteunen spontane initiatieven die bij de kernwaarden passen.**

kernwaarde 2

Meer samenhang, grotere wereld

We willen dat bewoners trots zijn op hun wijk en dat heel Enschede de Twekkeler Sterren kent. Die verdienen het om in de spotlights te staan! Daarnaast is het de kunst om ze beter met elkaar te verbinden, ook als ze net buiten de wijk liggen. Dat vergroot de belevingswereld van de Twekkelervelders waardoor zij het leven ook eens door een andere bril zien en nieuwe kansen ontdekken.

OPGAVES

- **We creëren een netwerk van routes, groen en water die de Twekkeler Sterren verbinden.**
- **We verminderen de barriérewerking van drukke wegen in en rondom de wijk.**
- **We maken contact met het Kennispark / UT, onder andere middels fysieke verbindingen.**

kernwaarde 3

Voor ieder wat wils

Jonge stedelingen zijn op zoek naar lef, diversiteit en reuring. De oudere Twekkelervelder hecht aan een rustige woonomgeving. De stedenbouwkundige opzet van de wijk biedt de mogelijkheid om per woonbuurtje te differentiëren, variërend van dynamisch tot ontspannen. Zo ontstaat er meer ruimte voor talent zonder dat huidige bewoners daar overlast van ervaren.

kernwaarde 4

Ruimte voor spontane ontmoeting

De differentiatie per woonbuurtje brengt ook een risico met zich mee: iedereen leeft in zijn eigen sociale bubble. Dat maakt de kwaliteit van 'buurtjesoverstijgende' events, voorzieningen en parken extra belangrijk. Die moeten zo aantrekkelijk en toegankelijk zijn dat bewoners uit hun bubble stappen, elkaar ontmoeten en samen de schouders eronder zetten.

OPGAVES

- **We situeren IKC het Universum en het Huis van de Wijk in het hart van Twekkelerveld.**
- **We stimuleren ondernemerschap, ook het micro MKB in de buurtjes.**
- **We richten straten zo in dat bewoners graag buiten vertoeven.**

OPGAVES

- **We koesteren buurtjes met cultuurhistorische waarde.**
- **We bouwen nieuwe buurtjes voor doorstromers en nieuwkomers.**
- **We passen zo'n nieuw buurtje met respect voor de omgeving in.**

Welkom in Nieuw Twekkelerveld

kernwaarde 5

Klaar voor de toekomst

Menig Twekkelervelder is al bezig met energietransitie en klimaatadaptatie. Hij installeert zonnepanelen op het dak en zet een regenton in de tuin om hemelwater op te vangen. Dat is op zich fantastisch maar er moet toch echt een stevig tandje bij om het doel te halen: een fossielvrije wijk met een lagere energierekening en droge voeten voor iedereen.

OPGAVES

- **We weten voor 2022 voor welke woningen het warmtenet van toegevoegde waarde is.**
- **We combineren verdichting met meer ruimte voor groen en water.**
- **We helpen iedereen die bijdraagt aan de verduurzaming.**

Welkom in Nieuw Twekkelerveld

ZO MOOI KAN HET WORDEN

1. Warmtenet
2. Jupiterstraat
3. Corridor
4. De Nieuwe Maan
5. Het Universum
6. Sterrenpark
7. Micro MKB
8. Gezonde straten
9. G.J. van Heekstraat
10. De Toekomst
11. 5 stappenplan
12. Rigtersbleek

- Twekkeler Sterren (zie pag. 6-11)
- bestaande en nieuwe groen- en waterstructuur
- belangrijke groene voorzieningen
- belangrijke gebouwde voorzieningen
- onderzoek en gedeeltelijke transformatie
- extra aandacht voor bijzondere ontstaansgeschiedenis

De Toekomst

Stel je voor: de hoogspanningsleiding gaat ondergronds. De connectie tussen de Twekkelerzoom en het prachtig verbouwde verdeelstation aan de G.J. van Heekstraat krijgt dan echt het statuur van een park voor wandelen, spelen, wateropvang en natuurlijke vegetatie. Gemeente en waterschap willen al snel met de aanleg van deze 'blauwe ader' beginnen en hopen dat ook de bewoners in de omgeving meedoen, bijvoorbeeld door tuinen en daken te vergroenen.

G.J. van Heekstraat

Het zou de groene en veilige 'dorpsstraat' van Twekkelerveld kunnen zijn maar dat is eigenlijk alleen mogelijk als het sluipverkeer via de Lambertus Buddestraat verminderd wordt. En dat vergt een lange adem.

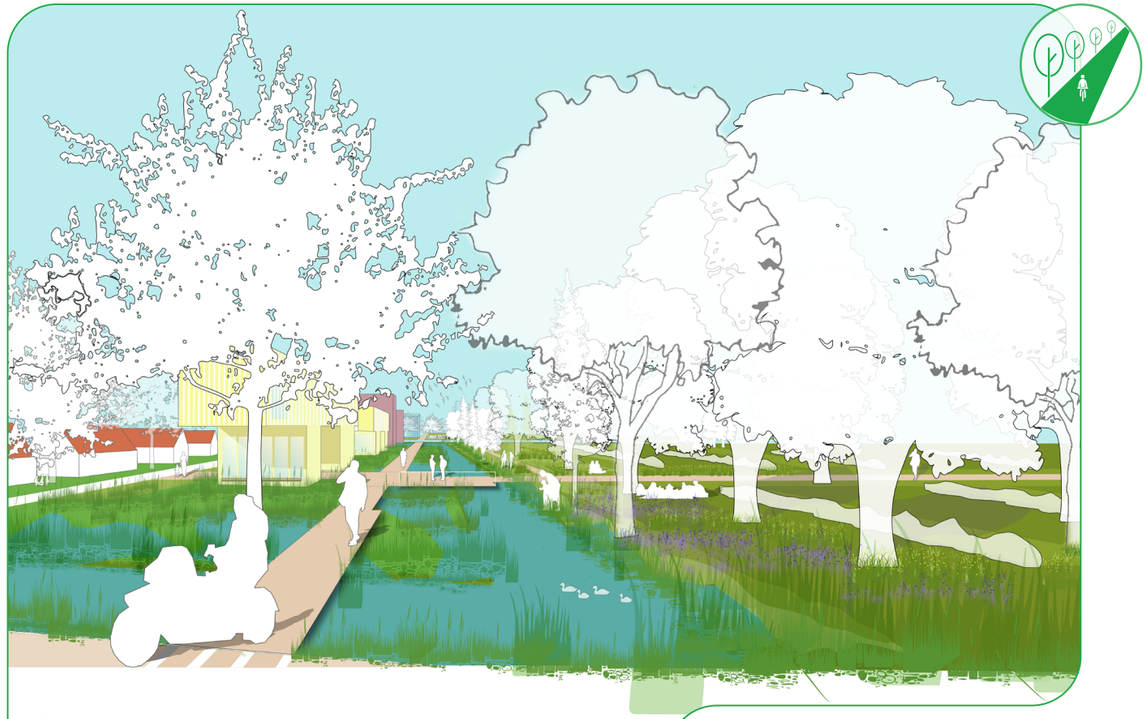

Corridor

Maak verbinding dan wordt je wereld groter. Dat geldt zeker voor Twekkelerveld en Kennispark / UT waar bewoners, studenten, pas afgestudeerden en expats veel meer voor elkaar zouden kunnen betekenen. Vandaar de Corridor, een nieuwe wandel- en fietsroute langs de Westerbegraafplaats die de innovatie op de campus en het echte leven in Sahara dichter bij elkaar brengt.

Sterrenpark

De bestaande flats langs de Schorpioenstraat zouden kunnen worden opgeknapt. Vervangende nieuwbouw is een andere optie die kansen biedt. De versnipperde en stenige buitenruimte wordt in dat geval veranderd in een groot, samenhangend en gezond landschap waar wonen, opgroeien, spelen en voor elkaar zorgen harmonieus in elkaar overgaan. Oh ja, en de klokkentoren van voormalige kerk is het behouden waard.

Jupiterstraat

De ligging nabij Kennispark / UT maakt deze flats ook geschikt voor studenten en pas afgestudeerden. Dat zou je aan de buitenkant van de gebouwen en in de buitenruimte best mogen zien! Elders in Twekkelerveld ontstaat er dan wat meer ruimte voor ouderen en jonge gezinnen.

De Nieuwe Maan

De portieketageflats langs de Maanstraat en G.J. van Heekstraat hebben bijna alle een hoge cultuurhistorische waarde. Ze zijn één van de Twekkeler Sterren en verdienen het om met zorg gerenoveerd te worden.

Gezonde straten

Er liggen veel grijze betontegels in de wijk. Haal er eens een paar weg, dan zie je hoe mooi, groen en gezond de straten worden. Echte verblijfsplekken! En het houdt het regenwater ook nog eens langer vast.

Micro MKB

Vrijkomende gebouwen als die van de basisscholen kunnen worden hergebruikt voor combinaties van wonen, werken en ondernemen. Dit 'micro' midden- en kleinbedrijf zorgt ervoor dat er ook in de buurtjes zelf iets te beleven blijft.

Het Universum

IKC het Universum en het Huis van de Wijk worden samen het maatschappelijke vlaggenschip van Twekkelerveld. De exacte locatie van dit mooie nieuwe gebouw volgt uit het nog uit te voeren onderzoek. Deze belangrijke voorziening verdient een prominente plek zodat het echt een open huis wordt waar jong en oud zich welkom voelen.

Warmtenet

De gemeente onderzoekt samen met haar partners de mogelijkheden voor het collectieve alternatief van aardgas in Twekkelerveld. Uit onderzoek is al gebleken dat het warmtenet voor de meeste woningen het beste alternatief is. De haalbaarheid en betaalbaarheid wordt verder onderzocht. Daarnaast ondersteunt de gemeente initiatieven van bewoners die ook andere collectieve alternatieven willen onderzoeken. Door hierin samen op te trekken versterken we het draagvlak van de energietransitie.

5 stappenplan

Ook als je wel op het warmtenet aangesloten wordt is het advies om je energieprestatie te verbeteren. Iedereen kan dat! De gemeente heeft het 5 stappenplan 'Bereid je voor op gasloos wonen' ontwikkeld (zie pag. 20). Rebecca en Stijn deden dat al voor de troepen uit. Hun jaren '30 huis in Twekkelerveld is al klaar voor de toekomst!

Rigtersbleek

Het gebied tussen V.V. Rigtersbleek en Spinnerij Oosterveld ligt er nu nog wat verloren bij. En juist daar liggen twee verborgen parels: industrieel erfgoed met een hoge cultuurhistorische waarde te midden van leegkomende bedrijfspanden. Hergebruik vormt aanleiding om de verkeers- en groenstructuur in de omgeving tegen het licht te houden en waar mogelijk te verbeteren. Bovendien pakt de gemeente de waterhuishouding ter weerszijden van het sportpark versneld aan.

Welkom in Nieuw Twekkelerveld

	kernwaarde 1 Twekkelerveld ontwikkelen we samen	kernwaarde 2 Meer samenhang, grotere wereld	kernwaarde 3 Voor ieder wat wils	kernwaarde 4 Ruimte voor spontane ontmoeting	kernwaarde 5 Klaar voor de toekomst
Concrete actie					
't Proathuus	!			●	
ROC terrein	!	●	●	○	●
Assinkof	!		●		●
Waterprojecten	!	○		●	●
5 stappenplan	!				●
Kom met je eigen initiatief!					
Wat is de projectnaam?	!	?	?	?	?
In onderzoek (resultaten binnen 1 a 2 jaar)					
De Nieuwe Maan	!		●		○
Het Universum	!	●		●	○
Warmtenet	!				●
In onderzoek (hier nemen we iets meer tijd voor)					
De Toekomst	!	●		○	●
Corridor	!	●	●	○	●
Sterrenpark	!	○	●	●	●
Jupiterstraat	!		●	○	●
Gezonde straten	!			●	
Als de kans zich voordoet					
G.J. van Heekstraat	!	●			
Micro MKB	!	○		●	
Rigtersbleek	!	●	●	●	●

EN HIER GAAN WE BEGINNEN

In het wijkaanpak Welkom in Nieuw Twekkelerveld staan de kracht, kansen en samenhang in Twekkelerveld centraal. Daar hoort ook concrete actie bij. De tijd van grote plannen die in één keer worden uitgevoerd ligt echter achter ons. De gemeente en woningcorporaties beschikken simpelweg niet meer over de financiële middelen daarvoor, zeker omdat Den Haag de geldkraan voor stedelijke vernieuwing bijna helemaal heeft dichtgedraaid. Bovendien past zo'n grootschalige aanpak niet echt goed bij een wijk als Twekkelerveld die in ruim 100 jaar stukje bij stukje is gegroeid, aangepast en verbeterd.

Deze argumenten vormen geen excuus om dan maar op je handen te gaan zitten. Ze geven wel aanleiding om de vernieuwing net even anders aan te pakken dan hoe we het vroeger deden. We noemen dat de Dynamische Investerings Agenda Twekkelerveld, kortweg DIA. Daarin wordt een helder onderscheid tussen kleine en middelgrote verbetervoorstellen gemaakt die, binnen het gezamenlijke ontwikkelkader van dit wijkaanpak, zoveel mogelijk onafhankelijk van elkaar kunnen worden uitgevoerd. Zo wordt voorkomen dat het doorgaan van het ene project afhankelijk is van de voortgang in het andere project.

Het overzicht op de pagina hiernaast geeft een indruk van plannen en kansen voor de komende 10 tot 15 jaar:

Concrete actie

Organisaties, verenigingen en bewoners hebben hun schouders onder 't Proathuus gezet, een plek die verbindt. Projectontwikkelaar Trebbe maakt een mooi en duurzaam plan voor het ROC terrein waarvan de bouw in 2022 start. Ook de ontwikkelaar van de Assinkhof maakt vaart. De gemeente voert verschillende waterprojecten in het gebied tussen Tubantia en De Toekomst uit. Bewoners en ondernemers worden gestimuleerd om hun pand te verduurzamen, gebruikmakend van het 5 stappenplan voor woningbezitters.

Kom met je eigen initiatief!

De gemeente staat open voor 'onverwachte' initiatieven uit de samenleving. Het is dan wel de bedoeling dat zo'n initiatief in samenspraak met de wijk tot stand is gekomen (kernwaarde 1) en daarnaast aan nog minimaal één andere kernwaarde een bijdrage levert.

In onderzoek (resultaten binnen 1 a 2 jaar)

Projecten als De Nieuwe Maan, Het Universum en Warmtenet bevinden zich in de laatste onderzoeksfase zodat er binnen afzienbare tijd knopen kunnen worden doorgehakt met betrekking tot de uitvoering hiervan.

In onderzoek (hier nemen we iets meer tijd voor)

Voor het onderzoek met betrekking tot De Toekomst, Corridor, Sterrenpark, Jupiterstraat en Gezonde straten is nog iets meer tijd nodig. Dat geeft niet want anders zou de wijk in één grote bouwput veranderen.

Als de kans zich voordoet

De ideeën met betrekking tot de G.J. van Heekstraat, Micro MKB en Rigtersbleek kunnen pas worden gerealiseerd als er een subsidiebijdrage beschikbaar komt, een private partij er voor gaat of er zich een andere kans voordoet.

nieuw twekkelerveld
alles aanwezig!